

Daniel Vachkov

(Bulgaria, Sofia, Institute for Historical Studies – Bulgarian Academy of Sciences)

Sergiy Strashnyuk

(Ukraine, Kharkiv, V. N. Karazin Kharkiv National University, Institute for Historical Studies – Bulgarian Academy of Sciences)

11th Drinov Readings

Abstract: The article provides a brief overview of the *11th Drinov Readings*. The international conference titled ‘Ukraine and its Neighbours: Problems of Ethnogenesis, Nation-building and International Relations in Central and Eastern Europe (from the Middle Ages to the Era of Globalisation)’ took place on 14 and 15 November 2024 in Sofia. The article covers the programme of the plenary sessions and the five scientific sessions dedicated to the following topics: ‘Slavs, Rus’ and their Neighbours in the Middle Ages: Problems of Religious, Ethnic and Political Identity’; ‘The “Cossack Nation” on the Crossroads: The Ukrainian State of the Early Modern Period in the Shackles of the Muscovite Kingdom and the Russian Empire’; ‘Nation-building of the Imperial Era: The Struggle of “National Projects” in the European Context (Late 18th – Early 20th Centuries)’; ‘The National Liberation Movement in the Period 1917–1921 and the Soviet Project of “Friendship of Peoples”: Consequences for Ukraine’; ‘The Revival of National Statehood and the Formation of a Political Nation: Ukraine in the International Coordinate System of the Late 20th and Early 21st Centuries’.

The article also discusses the two round tables held as part of the *Drinov Readings*: ‘European Mobility of National Minorities and New Diasporas: Current State and Development Prospects’ and ‘Divergent and Convergent Phenomena in Slavic Languages: Historical Background and Current State’. The round tables gathered approximately 110 scientists, primarily from Ukraine and Bulgaria, and were held in a hybrid format. The Proceedings of the conference are scheduled for publication in the forthcoming volumes of the Drinov Collection, the yearly edition of the Bulgarian Academy of Sciences and the V. N. Karazin Kharkov National University, for the years 2024 and 2025.

Keywords: scientific conference, Drinov Readings, Drinov Collection, Ukraine, Bulgarian Academy of Sciences, V. N. Karazin Kharkov National University.

Даниел Вачков

(България, Институт исторических исследований – Болгарская академия наук)

Сергий Страшнюк

(Украина, Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина, Институт исторических исследований – Болгарской академии наук)

XI Дриновские чтения

Краткое содержание: Статья информирует о состоявшихся в Софии 14-15 ноября 2024 г. Дриновских чтениях – XI международной научной конференции на тему «Украина и ее соседи: проблемы этногенеза, национального строительства и международные отношения в Центральной и Восточной Европе (от Средневековья до эпохи глобализации)». Освещается работа пленарных заседаний и пяти секций: «Славяне, Русь и их со-

седи в Средние века: проблеми религиозной, етнической и политической идентичности»; «Казацкая нация» на раздорежье: Украинское государство раннего Нового времени в оковах Московского царства и Российской империи»; «Nation building имперской эпохи: борба «национальных проектов» в европейском контексте (конец XVIII – начало XX века) », «Национально-освободительное движение 1917-1921 гг. и советский проект «дружбы народов»: последствия для Украины», «Возрождение национальной государственности и становление политической нации: Украина в международной системе координат конца XX – первой четверти XXI века». Раскрывается также содержание двух круглых столов, заседавших в рамках Дриновских чтений – XI: «Европейская мобильность национальных меньшинств и новые диаспоры: современное состояние и перспективы развития», «Дивергентные и конвергентные явления в славянских языках: исторический фон и современное состояние». В работе международной конференции, проходившей в смешанном формате, приняло участие около 110 ученых, в основном из Украины и Болгарии. Ее материалы предполагается опубликовать в очередных томах Дриновского сборника – ежегодника Болгарской академии наук и Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина за 2024 и 2025 годы.

Ключевые слова: Дриновские чтения, Дриновский сборник, Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина, Болгарская академия наук.

Даниел Вачков

(България, Институт за исторически изследвания – БАН)

Сергий Страшнюк

(Украина, Харковски национален университет „В. Н. Каразин“, Институт за исторически изследвания – БАН)

XI Дриновски четения

На 14-и и 15-и ноември 2024 г. в София се състояха единадесетите Дриновски четения на тема „Украина и нейните съседи: проблеми на етногенезата, изграждането на нациите и международните отношения в Централна и Източна Европа (от Средновековието до епохата на глобализацията)“. За първи път този авторитетен международен научен форум, който от 1988 г. се провежда в Харковския национален университет „В. Н. Каразин“ (ХНУ), се състоя в родината на проф. Марин Дринов. Съорганизатори станаха 4 института на Българската академия на науките (БАН) и 4 института на Националната академия на науките на Украйна (НАНУ), ХНУ и Украинският комитет на славистите с финансовата подкрепа на Центъра за академични изследвания в София (CAS), Фонда „Конрад Аденауер“ и Института за исторически изследвания, БАН (ИИСТИ–БАН).

Конференцията беше открита на 14-и ноември в сградата на Българската академия на науките зала „Проф. Марин Дринов“ с приветствена реч на директора на ИИСТИ–БАН проф. Даниел Вачков. Той прочете приветствието на Председателя на БАН акад. Юлиан Ревалски. Към участниците на Дриновските четения се обърна и звънредният пълномощен посланик на Украйна в Република България Олеся Илашчук, която подчерта не само научната, а и политическата актуалност на проблемите, обединили над 140 учени главно от Украйна и България, а също и от Полша, Чехия, Унгария, Молдова, Германия, Нидерландия, Великобритания и Канада. На първото пленарно заседание с приветствени слова към учените се обърнаха

проф. В и л Б а к и р о в (НАНУ), съветник на ректора на ХНУ, ръководителят на Катедра „Нова и най-нова история“ на ХНУ проф. М и х а и л С т а н ч е в, чуждестранен член на БАН, д-р Н а т а л и я С т и ш о в а, и.д.директор на Института за изкуствознание, фолклористика и етнология „М. Т. Рилски“ – Киев (ИИФЕ–НАНУ) и И р е н а М и х а й - л о в а, координатор на стипендиантската програма „Подкрепа на украински учени“ на Центъра за академични изследвания–София.

Бяха изнесени три п л е н а р н и д о к л а д а: „Неудобна нация“: украинското предизвикателство към западната историография“ на д.и.н. В о л о д и м и р К р а в ч е н - к о, професор в Университета на Алберта (Едмънтън, Канада), „Политиците на Царство България и украинският въпрос след края на Първата световна война“ на доц. д-р И н н а М а н а с и е в а (ИИСтИ–БАН) и „Борбата на Украйна срещу руската агресия за запазване на националната държавност и идентичността на украинската нация и международната общност“ на д.и.н. проф., ръководител отдел в Института за история на Украйна (ИИУ), чл.-кор. на Националната академия на науките на Украйна (НАНУ) С т е п а н В и д - н я н с к и й.

Заседанията протекоха в смесен формат: присъствено в София и онлайн. Това обстоятелство не попречи на интензивния диалог между участниците.

Първата секция „Славяните, русите, техните съседи през епохата на Средновековието: проблеми на религиозната, етническата и политическата идентичност“ с модератори – д.и.н. проф. *Олег Бубенок* и доц. д.в.н. *Калин Йорданов* включи представители на различни специалности: археолози, историци, историографи, етнологии, антрополози, генетици. Половината от 14-те представени доклада изнесоха български учени. Археологът д-р *Тодор Чобанов* и антропологът *Светослав Стамов* от Института за балканистика с център по тракология (ИБЦТ–БАН), анализирайки генетичен материал, доказват, че сред създателите на черняховската култура са не само племена от балтийски, славянски и сарматски произход, но и от балканския регион. „За западната граница на Дунавска България непосредствено след създаването ѝ“ е темата на доклада на доц. д-р *Николай Хрисимов* (ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“). Въз основа на писмените и археологическите извори той представя тезата за пребиваването на племето севери както на южната, така и на западната граница, по-точно на бреговете на р. Черни Лом. Резултатите от археологическите изследвания дават основание на проф. д.и.н. *Борис Борисов* (ВТУ) да смята, че преди царуването на Борис I през IX век е имало поне три преселвания на прабългари на територията на съвременната Южна България. В доклада си „Второто българско царство, куманите и бродниците“ проф. д-р *Пламен Павлов* (ВТУ) доказва, че владетелите на средновековна България са поддържали трайни връзки с номадското население на Северозападното Черноморие. Свидетелства за това са преселванията на куманите и бродниците в България, смесените бракове на представители на техния елит и т.н. Същевременно се наблюдават аналогични процеси в Южна Рус. С интерес беше изслушан докладът „Българи от Балканите и Източна Европа според данните на мюсюлмански автори от ранното Средновековие“ на проф. д.и.н. *Олег Бубенок* от Института за ориенталистика „А. Ю. Кримски“–НАНУ и Националния археологически институт с музей–БАН). Според него мюсюлманските географи много често са бъркали дунавските булгари с приазовските и волжките, обяснявайки този феномен не само с доста широкото географско разселване на прабългарите, но и с компилативния характер на географските трактати на източните автори.

В центъра на секционното заседание на 15-и ноември беше докладът на ст.н.с. д-р *Васил Балуюш* (ИИФЕ–НАНУ). Той повдигна въпроса за съществуването на

етническо съзнание в Рус, Сиверската земя и Верховските княжества. Киевският учен смята, че локалното самосъзнание в повечето случаи е доминирало над общоруското. Докладите на украинските участници бяха в голям географски и тематичен диапазон – от произхода на някои археологически артефакти, които се отнасят към епохата на Великото преселение на народите (доц. д-р В о л о д и м и р К о л о д а, Харковски национален педагогически университет „Г. С. Сковорода“ (ХНПУ), до чешко-немските отношения в довестфалската епоха в оценката на украинската историография от XIX – началото на XX век (проф. д.и.н. С е р г и й Л и м а н, ХНУ). В доклада си „Миграции на хърватите от Карпатския регион на Балканите: опит за нова реконструкция“ н.с. д-р Р о с т и с л а в В а ц е б а (Институт за украинознание „И. Крипякевич“–НАНУ, Лвов) обоснова нова версия на маршрута на хърватските племена през Ранното средновековие. Лвовският учен смята, че поне част от хърватите от Карпатския регион е могла първо да стигне до източните граници на Франкското кралство, а оттам да завие към Балканите.

Останалите доклади бяха посветени на първата полско-чешка война от края на X век и нейните последици за Централна Европа (доц. д-р И г о р Л и х т е й, УНУ); на външните „образи“ на Рус в контекста на нейните цивилизационни, политически и икономически интеграционни процеси до началото на XIV век (доц. д-р Л ю д м и л а Н о в и к о в а от Одеския национален университет „И. И. Мечников“); на миналото на Харковския регион през епохата на Златната Орда (ст.преп. д-р В и к т о р К в и т к о в с к и от Харковската хуманитарно-педагогическа академия) и Старожинецката земя в Буковина през XIV–XV век според археологически, етимологични и писмени данни (магистър О л е к с а н д ъ р Г а д и н к о, преподавател в местната Сторожинецка гимназия). Накрая доц. д-р И г о р Ш п и к (Лвовски национален университет „Иван Франко“) анализира руско-българските религиозно-културни отношения през епохата на Средновековието в изследванията на съвременните украински учени.

В докладите във втора секция „Нацията на казаците“ на кръстопът: ранномодерната Украинска държава в оковите на Московското царство и Руската империя“ (модератори – доц. д-р *Олег Серета*, проф. д.и.н. *Теодоричка Готовска-Хенце*, доц. д.и.н. *Володимир Маслийчук*) бе разгледан казашкият фактор в развитието на обществените и културните отношения на украинската нация през ранното ново време. Магистър О л г а Я к о в е ц (Бердянски държавен педагогически университет) се спря на генезиса на украинското казачество. Доц. д.и.н. В о л о д и м и р М а с л и й ч у к (Национален университет „Киево-Могилянска академия“) показва терминологичното очертане на източната граница на разселването на украинците. Проф. д.и.н. О л е н а Б а ч и н с к а (ОНУ) се фокусира върху термина „нация на казаците“. Колегите от Унгария – доц. д-р Б е а т а В а р г а (Сегедски университет) и н.с. д.ф.н. Ш а н д о р Ф ъ о л д в а р и (Дебреценски университет), както и доц. д-р С е р г и й С е р я к о в (ХНПУ) допълниха общата картина от доклади в областта на архивното изворознание и религиозните аспекти на развитието на украинското общество през XVI–XVIII в. Голяма дискусия предизвика докладът на доц. д-р Сергей Шумило, директор на Международния институт за наследството на Атон, посветен на скита „Черни вир“ като средище на българско-украинските връзки на Атон през XVIII век. Извороведската тема бе застъпена и от: ст.н.с. д-р М а р и н а Ф и л и п о в и ч (Институт за ръкописи на Националната библиотека на Украйна „В. Н. Вернадски“–Киев) в доклада „Образът на „врага“ през призмата на Киевския летопис от първата четвърт на XVII век“, както и от водещия н.с. д.ф.н. О к с а н а М и к и т е н к о (ИИФЕ–НАНУ), която говори за художествения образ на Богдан Хмелницки. Доц. д-р О к с а н а К о в а л е н к о (Полтавски национален педагогически университет „В. Г. Короленко“) запозна присъстващите с правните норми на Литовския статут в живота на занаятчиите

от Хетманщината от втората половина на XVII–XVIII в. Няколко доклада, посветени на източната тематика в украинската история през ранното ново време, предизвикаха най-голяма дискусия. Ст.н.с. д-р **Андрей Богиря** (ИИУ–НАНУ, Кеймбриджи университет–Великобритания) интерпретира хазарския етногенетически мит, популярен в периода на Хетманата. Ст.н.с. д-р **Дмитро Ващчук** от същия институт представи материалното наследство на волинските татари през XV–XVII в., а доц. д-р **Олександър Середя** (Южноукраински национален педагогически университет „К.Д.Ушински“ – Одеса, ИИСТИ–БАН) говори за османския фактор в живота на хетман **Пилип Орлик**.

Работата на трета секция „Nation building на имперската епоха: надпреварата на „националните проекти“ в европейски контекст (края на XVIII – началото на XX в.)“ се проведе в заседателната зала на ИИСТИ–БАН с модератори проф. д.и.н. **Олена Бачинска** и доц. д-р **Пламен Божинов**. От заявените 20 доклада бяха прочетени 16. Програмата на секцията бе разделена тематично на четири блока. В докладите на проф. д.и.н. **Евген Синкевич** (Черкаски национален университет „Богдан Хмелницки“), д.и.н. проф. **Сергий Наумов** (ХНУ), проф. д-р **Анатолий Круглашов** (Черновицки национален университет „Юрий Федкович“), проф. д.и.н. **Олена Бачинска** (ОНУ) и доц. к.и.н. **Павло Еремеев** (ХНУ) основният акцент бе поставен върху изграждането и развитието на национални проекти през XVIII и XIX век в полското и украинското общество. Докладчиците обърнаха специално внимание и на идейните сблъсъци и противоречията, които се оформят по това време с конкурентните идейни проекти на другите етнически групи в рамките на империите в Централна, Източна и Югоизточна Европа.

В следващите три доклада – на д-р **Владимир Полторак** (Ориенталски институт на Чешката академия на науките), магистър **Вячеслав Мамон** (Харковска държавна научна библиотека „В. Г. Короленко“) и доц. д.и.н. **Мария Тортика** (Харковска държавна академия за култура, ИБЦТ–БАН) бяха разглеждани събитията, личностите, социално-политическите процеси и националните проекти предимно в рамките на Османската империя и връзките на балканските народи с народите на Централна и Източна Европа. В края на заседанието беше проведена оживена и много ползотворна дискусия, в която бяха засегнати въпроси за периодизацията на Украинското национално възраждане, опита за национално строителство на полския, гръцкия и българския народ в пределите на украинската територия.

В третото заседание на секцията бяха изслушани още пет доклада: на проф. д.и.н. **Теодоричка Готовска-Хенце** (ИИСТИ–БАН), проф. д.и.н. **Наталья Дианова** (ЮРПУ), доц. д-р **Владимир Гамза** (Черноморски национален университет „Петро Могила“–Николаев), докторант **Игор Хижняк** (ХНУ) и д-р по изкуствознание **Артур Ижевски** (Институт по народознание–НАНУ, Львов). Те бяха посветени предимно на проблемите, свързани с обществената и културната дейност на българската диаспора в Бесарабия и специално в Одеса, както и на отзвук на важните събития от българската история в украинския и словашкия периодичен печат.

В заключителното четвърто заседание доклади изнесоха докторант **Максим Слъозкин** (Каменец-Подолски национален университет „Иван Огиенко“), доц. **Олександр Кравчук** (Винницки държавен педагогически университет „Михайло Коцюбински“) и д-р **Виктория Ловак** (Карл-Еберхард университет–Тюбинген–Германия). Изследваните от тях теми бяха свързани предимно с проблемите на украинската, чешката и полската история от края на XIX и първите десетилетия на XX век и засягат различни страни от формирането на нациите и противоречията, които

възникват в обществата и между отделните етноси и нации в навечерието и по време на Първата световна война.

Работата на трета секция завърши с дискусия и обобщителни думи на модераторите и участниците, които дадоха висока оценка на постигнатите резултати на конференцията.

Четвъртата секция „Националноосвободителната революция от 1917-1921 г. и съветският проект на „дружба на народите: последици за Украйна““ модерираха доц. д-р *Инна Манасиева* и проф. д.н. *Олександър Кравченко*. От изнесените 14 доклада половината имаха за фокус исторически процеси, разнообразни аспекти на политическата практика и културната репрезентация на идеите, формирани по време на Украинската национална революция от 1917–1921 г. Най-голям интерес предизвика докладът „Дмитрий Донцов за причините на поражението на украинската освободителна борба през 1917–1921 г. и неговият европейски духовно-исторически контекст“ на доц. д-р *Михайло Чугуенко* (ХНУ). Съдбата на Украинската народна република, политическите мисии и ролите на *М. Грушевски*, *В. Виниченко*, *П. Скоропадски*, *С. Петлюра*, *Дм. Донцов* изясниха спектъра от проблеми, свързващи ги с първия тематичен блок:

- международните последици на Първата световна война за Централна, Югоизточна и Източна Европа в докладите на: д-р *Дмитро Бондаренко* (Институт за история – Чешка академия на науките), доц. д.и.н. *Игор Пиддубни* и доц. д-р *Анна Скорейко* (ЧНУ);

- адаптацията на украинските емигранти през 20-те г. на XX век в политическото пространство на Полша, Румъния и България, в съавторските доклади на: проф. д.и.н. *Марина Палиенко* (КНУ) и проф. д.и.н. *Игор Срибняк* (КСУ); както и на доц. д-р *Валерий Власенко* (Сумски държавен университет) и д-р *Анна Тертична* (зам.-посланик на Украйна в България);

- тоталитарните практики за изграждане на новата социална структура на село в мултикултурната среда във Волинския регион през 20-те и 30-те години на XX век – изследванията на проф. д.и.н. *Галина Стародубец* (Житомирски държавен университет „Иван Франко“) и административно-териториалното положение на българските села в Северна Таврия през 20-те–80-те години на XX век в доклада на докт. *Мария Пачева* (СУ);

- съответствието на политическите и социалните идеи, формирани в СССР, както и под влияние на европейските идеологически трендове – темите на проф. д.и.н. *Бисер Петров* (ИБЦТ–БАН) и ас. д-р *Виктор Рогозенски* (ИИСТИ–БАН).

Интерес предизвика докладът на д-р *Олександър Васянович* (Държавен научен център за защита на културното наследство от технологични катастрофи – Киев), който изследва съветските поздравителни картички и демонстрира резултатите от прилагането на няколко метода при анализа на съветски артефакти, показвайки скритите механизми за конструиране на политическа митология. Анализ на късносъветския културен дискурс в контекста на идеологемата „съветският народ“ представи проф. *Олександър Кравченко* (Харковска държавна академия за култура).

В петата секция „Възраждане на националната държавност и формиране на политическа нация: Украйна в международната система на координатите (от края на XX до първата четвърт на XXI век)“ с модератори доц. д-р *Тяня Коваленко* и проф. д-р *Илияна Марчева* участваха 15 учени от Украйна, България и Полша.

Основни дискусии предизвикаха докладите „Геополитическите аспекти на държавното строителство в Украйна през XX век“ на проф. д-р *Валентин Балюк*

(Университет „Мария Склодовска-Кюри“–Люблин), „Сблъсък на европейската цивилизация и „руския мир“ в съвременна Украйна“ на доц. д-р Б о р и с С т о я н о в (СУ), „Украйна във външнополитическата риторика на правителството на Виктор Орбан (2014–2024) на доц. д-р Д м и т р о Ч е н ч и к (ХНУ) и „Руската пропаганда и дезинформация по отношение на българите в Украйна (2014–2024)“ на гл.ас. д-р Е в л о г и С т а н ч е в (ИБЦТ–БАН).

Бяха засегнати подробно темите за: процеса на трансформацията на държавната власт в Украйна през 1991–2024 г. (проф. к.и.н. О л е к с а н д ъ р В о р о н я н с к и, Държавен биотехнологически университет–Харков); формирането и консолидацията на украинската политическа нация (доц. д-р В а л е н т и н а С у ш к о, ИИФЕ–НАНУ); „Украинският въпрос“ в политическата стратегия на Русия в края на ХХ – началото на ХХІ век“ (докторант О к с а н а Я н у с, СУ); териториалните претенции към Украйна като един от факторите на руско-украинската война (проф. д.п.н. О л е к с а н д ъ р Р о м а н ю к, Харковски национален икономически университет „Саймон Кузнец“); руския империализъм, фашизма и евразийството като идеология и основание за война срещу Украйна (проф. д.п.н. А н а т о л и й К р у г л а ш о в, ЧНУ), д-р О л е к с а н д ъ р Г р и б (съветник по въпросите на културата към Обединеното командване на НАТО в Брюксел, Нидерландия); българския опит по отношение на европейската политика на паметта (проф. д.и.н. Д м и т р о М и к о л е н к о, ХНУ); възможностите за сътрудничеството на Украйна в областта на сигурността със страните от Централна и Източна Европа (проф. д.и.н. И г о р Т о д о р о в, УНУ). На културно-хуманитарното сътрудничество между България и Украйна по време на войната бе посветен докладът на ст.преп. д-р М а р и я К р ю т ч е н к о (ХНУ). Образите на войната в съвременната украинска живопис, плаката и уличното изкуство показва доц. д-р Т а т я н а К о в а л е н к о (ХНУ). Темите предизвикаха голям интерес и всеки доклад бе последван от оживена дискусия.

Кръглата маса на тема: „Европейска мобилност на националните малцинства и нови диаспори: съвременно състояние и перспективи“ се проведе в заседателната зала на Института за етнология и фолклористика с Етнографски музей (ИЕФЕМ–БАН). Модератори на двете заседания бяха гл.н.с. д-р *Лариса Вахнина* (Институт за изкуствознание, фолклористика и етнология „М.Т. Рилски“ (ИИФЕ)–НАНУ) и доц. д-р *Петко Христов* (ИЕФЕМ–БАН). Работата протече в хибриден формат, като присъствено бяха представени девет доклада от България, Украйна и Чехия, а онлайн – шест, на колеги от различни институти и университети в Киев, Одеса, Ивано-Франковск и Ужгород. Те представиха съвременната хуманитаристика в областта на историята, политологията, международните отношения, етнологията и фолклористиката, чрез междудисциплинарни подходи към проблематиката.

Тематиката на докладите беше разнообразна и широка по обхват. Част от тях съчетаваха теоретични принципи и практически подходи. Важна бе темата за историческите връзки и съвременното състояние на отношенията между българските общности в Украйна и тяхната прародина България. Ролята на българските общности в развитието на поликултурната реалност в Бесарабия и Таврия (Запорожка област) в ретроспективен план и конструирането на нови идентичности в съвременните условия на независима украинска държава бяха разработени от проф. д.и.н. А л е к с а н д ъ р Г а н ч е в (Държавен университет за интелектуални технологии и комуникация–Одеса), доц. д-р Г а л и н Г е о р г и е в (ИЕФЕМ–БАН), проф. д.п.н. С в и т л а н а К о ч (ОНУ), доц. д-р С е р г и й П а ч е в и доц. д-р В а л е н т и н а П а ч е в а (Мелитополски държавен педагогически университет „Богдан Хмелницки“). Доц. д-р П е т к о Х р и с т о в

акцентира върху противоречията в съвременната политика на българската държава към историческите български общности в Южна Украйна. Много внимание беше отделено за определението на термина *диаспора* и използването му в етноложките изследвания. Голям интерес предизвика презентацията на гл.ас. д-р Е л е н а В о д и н ч а р (ИЕФЕМ–БАН) за джендърските аспекти – трудовата мобилност на жените от Бесарабия в Италия и Турция по време на изграждането на нова, демократична Украйна.

Доц. д-р М а р и я н а С т а м о в а (ИБЦТ–БАН) представи ролята на албанската диаспора по време на кризата на бивша Югославия през 80-те години на XX век, а колегите от Украйна очертаха миграционните движения и дейността на общностите от украинската диаспора (историческа и съвременна) в: Унгария (член-кор., проф. д.ф.н. Л е с я М у ш к е т и к, ИИФЕ–НАНУ), Хърватия (доц. д-р М и р о с л а в а К а р а ц у б а от същия институт), Чехия (проф. д.и.н. Л е с я А л е к с и е в е ц, Тернополски национален педагогически университет „Володимир Гнатюк“ и Т а р а с К а т р у н, студент в Масариковия университет–Бърно), Киргистан (д.ф.н. гл.н.с. О к с а н а М и к и т е н к о, ИИФЕ–НАНУ). На запазването на националната идентичност на украинските бежанци в някои страни от Западна Европа, социалната и културната им адаптация, конструирането на нови идентичности в условията на руско-украинската война бяха посветени докладите на гл.н.с. д-р Л а р и с а В а х н и н а (ИИФЕ–НАНУ) и на доц. к.и.н. Г а л и н а С т о я н о в а (ОНУ), която говори за проблемите на украинските моряци и семействата им. На украинско-полските отношения в селата в Галиция в междувоенния период бе посветена презентацията на доц. д-р О к с а н а Д р о г о б и ц к а (Прикарпатски национален университет „Васил Стефаник“–Ивано-Франкивск). Докладите бяха последвани от ползотворна дискусия за съвременните междуетнически процеси, правата, динамиката на европейската мобилност и запазването на идентичността на националните малцинства и коренните народи по време на глобализационни, геополитически и военни предизвикателства.

Е з и к о в е д с к а т а К р ъ г л а м а с а „Д и в е р г е н т н и и к о н в е р г е н т н и я в л е н и я в с л а в я н с к и т е е з и ц и : и с т о р и ч е с к и к о н т е к с т и с ъ в р е м е н н о с ъ с т о я н и е“ с модератори доц. к.ф.н. *Свитлана Георгиева* и гл.н.с. доц. д.ф.н. *Вероника Ярмак* включваше много интересни и актуални доклади. С приветствено слово към филолозите от Украйна и България се обърна проф. д-р Л у ч и я А н т о н о в а-В а с и л е в а, директор на ИБЕ–БАН, което вдъхнови участниците за продуктивна работа. Бяха изслушани и обсъдени 11 научни доклада. В центъра на вниманието на няколко от тях беше езикът на българите в Украйна, който през последните три десетилетия е в активен контакт с държавния украински език. Тази актуална проблематика в различни аспекти беше детайлно отразена в докладите на доц. д-р К р а с и м и р а К о л е в а (Мелитополски държавен университет „Богдан Хмельницки“), мл.н.с. д-р О л е к с а н д р а М а л а ш (Институт за езикознание „О. О. Потебня“–НАНУ), д-р С в и т л а н а Г е о р г и е в а (ОНУ, ИБЕ–БАН) и д-р О л г а К о л о т (ЧНУ, ИБЕ–БАН).

С друга тематична насоченост бяха докладите на: гл.ас. д-р Т а т я н а Б р а г а (ИБЕ–БАН) „Многообразие и своеобразие на митологическите персонажи в южнославянските и източнославянските книжовни паметниците и фолклорни източници“, ст.н.с. д-р Т е т я н а Ш е в ч у к (ИМФЕ–НАНУ) „Трансформация на украинското народно песенно творчество във фолклорната култура на хасидите в началото на XX век“ и доц. д-р Л ю д м и л а П е д ч е н к о (ХНУ) „Асоциативно-вербалното поле като маркер на националното езиково съзнание“, в който бяха анализирани спонтанните реакции на определени стимули от респонденти, носители на украински, български и руски език. В някои от докладите на Кръглата маса беше

повдигната актуалната българско-украинска лексикографска проблематика. На различните ѝ аспекти се спряха украински и български езиковеди: доц. д-р О л г а С о р о к а (ЛНУ) „Български говори в Украйна: лексикографски аспект“; доц. д-р О л г а А л б у л (ЛНУ) и доц. д-р О л е н а Ч м и р (КНУ) „Възпроизвеждане на славянските собствени имена в украинските правописи: история и тенденции“; гл.ас. д-р Р а й н а Камберова (СУ) „Исторически контекст, структура и специфика на първия украинско-български речник“. Водещият научен сътрудник на ИЕ–НАНУ доц. д.ф.н. Вероника Я р м а к изнесе доклад на тема „Научният принос на академик С.М. Кулбакин в контекста на съвременното езикознание“, посветен на немного известен, но актуален с оглед на съвременните тенденции труд, на изтъкнатия славист и палеограф „Українська мова. Короткий нарис історичної фонетики і морфології“ (Харків, 1919), а също и на неговата книга „Палеографска и језичка испитивања о Мирослављевом јеванђељу“ (Сремски Карловци, 1925) за най-стария кирилски паметник в сръбската книжнина. И двата труда на акад. С. М. Кулбакин са особено интересни предвид голямата историческа дистанция и динамиката в съвременните трудове, посветени на същата проблематика.

Всички доклади предизвикаха оживена дискусия в контекста на тенденциите, свързани с процесите на глобализация, с проблемите на славянската езикова контактология и влиянията от останалите езици от Балканския езиков съюз.

На второто пленарно заседание, ръководено от доц. д-р *Мариета Иванова-Гиргинова* и доц. д-р *Сергий Страшнюк*, българските и украинските учени представиха няколко завършени научни проекта на филолозите и историците. Между тях колективната научна монография – „Светът от вчера“ видян през катастрофата от 1939 г. Усещанията за застрашена Европа в културата и литературата на България, Украйна, Полша и Чехословакия“, София, 2023 г. – представена от доц. *Гиргинова* и от участниците в проекта: проф. д-р *Михаил Неделчев* (Нов български университет), гл.ас. д-р *Владимир Колев* и доц. д-р *Добромир Григоров* (СУ).

Българските и украинските учени посрещнаха с интерес и актуалната информация за няколко нови книги, отпечатани през последните две години. Между тях „Руско-украинската война и международната общност“ на проф. *Степан Виднянски* и проф. *Андрій Мартинов* (Киев, 2023) и току-що появилата се по книжарниците в Европа книга на *Олександър Гриб* „Undersnanding Contemporary Russian Militarism. 2024: From Revolutionary to New Generation Warfare (Ukrainian Voice)“, публикувана в немското издателство „Ibidem Press“. Доц. д-р *Андрій Домановски*, до неотдавна в катедрата „История на древния свят и средните векове“ и в катедра „Украинознание“ на ХНУ „В.Н. Каразин“, а сега – военнослужещ във Въоръжените сили на Украйна, говори за книгата „Український Мультифронтир: Нова схема історії України“/,Украинският мултифронтир: нова схема на историята на Украйна (неолит – началото на ХХ век), отпечатана в харковското издателство „Фабула“ през септември 2024 г.

Доц. д-р *Сергий Страшнюк* (ХНУ, ИИСтИ–БАН), заместник главен редактор на „Д р и н о в с к и с б о р н и к“, запозна присъстващите с XVI-я том на изданието – годишник на ХНУ и БАН. В обсъждането му участваха акад. *Ячко Иванов* (бивш директор на издателството на БАН „Проф. Марин Дринов“, който стои в началото на този проект), проф. д.и.н. *Светлозар Елдъров*, дългогодишен зам.-главен редактор от страна на БАН, и главният редактор проф. д.и.н. *Михаил Станчев*, чуждестранен член на БАН, ръководител катедра „Нова и най-нова история“ в ХНУ „В.Н. Каразин“. Томът е посветен на неговата 70-годишнина.

Символично ръководството на Центъра по българистика и балкански изследвания „Марин Дринов“ в ХНУ, оглавяван 19 години от доц. *Сергий Страшнюк*, бе предадено

на проф. д.и.н. *Дмитро Миколенко*, назначен от ректора на ХНУ проф. Т.Е. Кагановска. Той представи нов проект: „Център за усъвършенстване – Източноукраински център за европейски изследвания“ / „Eastern Ukrainian Centre of European Studies“ (EAUCES 10176972).

В края на второто пленарно заседание ръководителите на секциите и модераторите на Кръгли маси отчетоха резултатите от деловата работа. От 140 доклада, заявени в програмата на конференцията, са изнесени около 110. 20 доклада са прочетени от българските учени от институтите на БАН (Институт за исторически изследвания, Институт за балканистика с Център по тракология, Институт за етнология и фолклористика с Етнографски музей, Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, Институт за литература, Национален археологически институт с музей), а също от Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“, Нов български университет, Института по библиотекознание и информационни технологии, София. Повечето доклади на участниците в единадесетото издание на Дриновските четения ще бъдат включени в XVII и XVIII том на Дриновския сборник за 2024 и 2025 г.

Международната научна конференция „Украйна и нейните съседи: проблеми на етногенезата, изграждането на нациите и международните отношения в Централна и Иточна Европа (от Средновековието до епохата на глобализацията)“ премина на високо научно ниво и несъмнено оставя важна следа в историята на украинско-българското научно сътрудничество. Специално бе подчертано, че проведените в София XI Дриновски четения не са само доказателство за плодотворното сътрудничество между българските и украинските учени, но и показват високия дух на научната колегия, която въпреки тежките условия на продължаващата война на Русия срещу Украйна, успешно изпълнява научните си задачи.